

U 56/2017 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (maksuvälinerikokset)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 13 päivänä syyskuuta 2017 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta ja neuvoston puitepäättöksen 2001/413/YOS korvaamisesta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2017

Oikeusministeri Antti Häkkänen

Lainsäädäntöjohtaja Lena Andersson

OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO
12.10.2017

EU/2017/1433

EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI MUIHIN MAKSUVÄLINEISIIN KUIN KÄTEISRAHAAN LIITTYVIEN PETOSTEN JA VÄÄRENNUSTEN TORJUNNASTA JA NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖKSEN 2001/413/YOS KORVAAMISESTA

1 Yleistä

Euroopan komissio on 13 päivänä syyskuuta 2017 tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta ja neuvoston puitepäättöksen 2001/413/YOS korvaamisesta (KOM(2017) 489 lopullinen). Ehdotettu direktiivi sisältää vähimmäissäännökset maksuvälineisiin liittyvien petosten ja väärennysten säätämisestä rangaistavaksi ja näiden rikosten rangaistuksista.

Direktiivillä korvattaisiin neuvoston 28 päivänä toukokuuta 2001 tekemä puitepäättös 2001/413/YOS muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta, jäljempänä puitepäättös. Suomen lainsäädäntö vastaa puitepäättöksen velvoitteita (HE 2/2003 vp).

Ehdotus on osa kyberturvallisuuden parantamista koskevia toimenpiteitä, jotka mainitaan komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan 13 päivänä syyskuuta 2017 tekemässä yhteisessä tiedonannossa parlamentille ja neuvostolle (JOIN(2017) 450 final). Komission vuonna 2015 laatimassa Euroopan turvallisuusagendassa asetetaan toimenpiteeksi maksuvälineitä koskevien petosten ja väärennysten torjuntaa koskevan lainsäädännön arvioiminen ja mahdollinen laajentaminen uudempien rikollisuusmuotojen huomioon ottamiseksi (COM(2015) 185 final, s. 20). Turvallisuusagendassa todetaan, että puitepäättös ei enää vastaa nykypäivän todellisuutta, koska siinä ei oteta riittävällä tavalla huomioon uusia haasteita ja teknologian kehitystä, kuten virtuaalivaluuttoja ja mobiilimaksuja (s. 19). Ehdotetulla direktiivillä velvoitettaisiinkin säätämään rangaistavaksi puitepäättöstä laajemmin muun muassa tietoverkoissa käytettäviin maksuvälineisiin liittyviä tekoja ja valmistelutyyppejä tekoja.

2 Pääasiallinen sisältö

Ehdotus sisältää säännökset maksuvälineisiin liittyvistä määritelmistä (2 artikla), rangaistavaksi säädetävistä tahallisista teoista, jotka koskevat maksuvälineiden käyttöä petostarkoituksessa (3 artikla), sellaisten tekojen valmistelua kuten maksuvälineiden väärentämistä ja laitonta haltuunottoa (4 artikla), tietojärjestelmiin liittyvää toimintaa (5 artikla), mainittujen rikosten tekemiseen käytettäviä välineitä (6 artikla) sekä yllitystä, avunantoa ja yritystä (7 artikla), luonnollisille henkilöille määrättävistä seuraamuksista (8 artikla), oikeushenkilöiden vastuusta (9 artikla), oikeushenkilöihin kohdistuvista seuraamuksista (10 artikla) ja lainkäyttövallasta (11 artikla). Rikosoikeutta koskevien säännösten lisäksi ehdotuksessa on velvoitteita tehokkaasta tutkinnasta (12 artikla), yhteysviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta (13 artikla), rikoksista ilmoittamisesta (14 artikla), uhrien auttamisesta ja tukemisesta (15 artikla), rikosten ennaltaehkäisystä (16 artikla) sekä seurannasta ja tilastoista (17 artikla).

Ehdotuksen 3—7 artiklassa määriteltyt velvoitteet rangaistavaksi säädettävistä teoista menevät puitepäätyksessä asetettuja velvoitteita pidemmälle. Puitepäätyksen velvoitteet koskevat pääasiassa vain aineellisen esineen muodossa olevia maksuvälineitä, esimerkiksi maksukortteja ja shekkejä, kun taas ehdotetulla direktiivillä pyritään teknologianeutraaliin sääntelyyn. Direktiivi kattaisi siten myös aineettoman datan muodossa olevia ja tietoverkoissa käytettäviä maksuvälineitä koskevia tekoja. Lisäksi direktiivi kattaisi laajemmin valmistelu- ja yritystekoja.

Ehdotuksen 2 artiklan määritelmän mukaan maksuvälineellä tarkoitetaan suojattua laitetta, esinettä tai tallennetta, joka ei ole käteistä rahaa ja joka yksin tai yhdessä yhden tai useamman prosessin kanssa mahdollistaa sen, että haltija tai käyttäjä voi siirtää rahaa tai rahallista arvoa tai käynnistää maksutoimeksiannon esimerkiksi digitaalisen vaihdannan välineen avulla. Määritelmä on puitepäätyksen vastaavaa määritelmää selvästi laajempi kattaen tietoverkossa tapahtuvat maksut ja digitaaliset vaihdannan välineet.

Maksuvälineen määritelmä kattaisi 2 artiklan säännösten nojalla virtuaalivaluutat, joilla tarkoitettaisiin digitaalisia arvokantajia, jotka eivät ole keskuspankin tai viranomaisen liikkeeseen laskemia ja joita ei välttämättä ole kytketty paperirahaan mutta jotka luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt hyväksyvät maksuvälineenä ja joita voi siirtää, varastoida tai myydä sähköisesti. Määritelmä on sama kuin komission ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivin 2009/101/EY muuttamisesta. Ehdotuksen perustelujen mukaan määritelmät tulisi pitää yhtenevinä.

Ehdotuksen 3 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi määriteltävä rikoksiksi varastetun tai muuten laittomasti halutunotetun maksuvälineen sekä väärän tai väärennetyn maksuvälineen käyttö petostarkoituksessa.

Ehdotuksen 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi määriteltävä rikoksiksi tekoja, joilla valmistellaan maksuvälineiden käyttöä petostarkoituksessa. Tällaisia tekoja ovat a alakohdan mukaan maksuvälineen varastaminen tai muu laitton haltuunotto ja b alakohdan mukaan väärän maksuvälineen valmistaminen tai maksuvälineen väärentäminen käytettäväksi petostarkoituksessa. Artiklan c alakohdan mukaan rikoksiksi tulee määritellä myös tällaisiin maksuvälineisiin ryhtymistä koskevat teot, joita ovat hallussapito, käyttöön hankkiminen, tuonti, vienti, myynti, kuljettaminen, levittäminen tai muu saataville asettaminen käytettäväksi petostarkoituksessa. Teot ovat pitkälti vastaavat kuin puitepäätyksessä. Ryhtymistä koskevat teot on määritelty puitepäätyöstä laajemmin kattaen myös pelkän maksuvälineen tuonnin, viennin, levittämisen tai muun saataville asettamisen ilman edellytystä maksuvälineen siirtämisestä toiselle henkilölle.

Ehdotuksen 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi määriteltävä rikoksiksi tietojärjestelmiin liittyviä tekoja, joilla hankitaan oikeudetonta hyödytä. Teot ovat olennaisilta osin vastaavat kuin puitepäätyksessä.

Ehdotuksen 6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi määriteltävä rangaistavaksi rikoksentekevälineitä koskevia tekoja. Tällaisilla välineillä tarkoitetaan säännöksen mukaan 4 artiklan a ja b alakohdassa ja 5 artiklassa tarkoitettujen rikosten toteuttamista varten suunniteltuja tai muunneltuja laitteita tai välineitä, dataa tai muita apuvälineitä. Rangaistavaa tulisi olla välineiden valmistaminen, käyttöön hankkiminen, tuonti, vienti, myynti, kuljettaminen, levittäminen tai muu saataville asettaminen käytettäväksi petostarkoituksessa. Uutta puitepäätykseen nähden olisi erityisesti se, että myös maksuvälineen varastamista tai muuta laitonta haltuunottoa (4 artiklan a alakohta) varten käytettäviä välineitä koskevien tekojen tulisi olla rangaistavia tekoja.

Ehdotuksen 7 artiklan nojalla yllytys ja avunanto kaikkiin edellä määriteltuihin rikoksiin sekä näiden rikosten yrityksen tulisi olla rangaistavia tekoja. Puitepäätökseen nähden yrityksen rangaistavuus olisi laajempi, koska direktiivin nojalla rangaistavaa tulisi olla myös 4 artiklan c kohdassa tarkoitettujen laittomasti hankittuihin tai väärennettyihin maksuvälineisiin ryhtymistä koskevien tekojen yritys ja 6 artiklassa tarkoitettujen rikosten tekemiseen käytettäviä välineitä koskevien tekojen yritys.

Ehdotuksen 8 artiklassa velvoitettaisiin säätämään enimmäisrangaistukseksi 3—5 artiklassa määritellyistä rikoksista vähintään kolme vuotta vankeutta ja 6 artiklassa määritellyistä rikosentekovälineitä koskevista rikoksista vähintään kaksi vuotta vankeutta. Kun 3—5 artiklassa tarkoitettu rikos olisi tehty puitepäätöksessä 2008/841/YOS määritellyn rikollisjärjestön puitteissa tai siitä aiheutuisi laajaa tai huomattavaa vahinkoa tai kokonaisuutena vähintään 20 000 euron arvoinen rikoshyöty, tulisi enimmäisrangaistuksen olla vähintään 5 vuotta vankeutta.

Ehdotuksen 9—10 artiklan nojalla oikeushenkilön rangaistusvastuun tulee ulottua kaikkiin 3—7 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin. Oikeushenkilöiden rangaistusvastuuta koskevat säännökset eivät muodoltaan poikkea tavanomaisista. Ehdotus ei kuitenkaan sisällä EU:n rikosoikeussäädöksiin tavanomaisesti sisältyvää oikeushenkilön määritelmää.

Ehdotuksen 11 artikla koskee lainkäyttövaltaa. Säännös velvoittaisi jäsenvaltiot ulottamaan lainkäyttövaltansa omalla alueellaan tehtyihin rikoksiin, omien kansalaistensa tekemiin rikoksiin ja rikoksiin, jotka aiheuttavat niiden omalla alueella vahinkoa, mukaan lukien vahingot, jotka johtuvat identiteettivarkaudesta. Artiklan 2 kohdan nojalla oma alue tulee määritellä sekä henkilön että rikoksen tekemiseen käytetyn tietokoneen tai tietojärjestelmän sijainnin perusteella. Omien kansalaisten tekemiä rikoksia koskevan lainkäyttövallan lisäedellytyksenä ei mainita sitä tavanomaista edellytystä, että teko katsotaan rikokseksi siellä, missä se tehtiin (kaksoisrangaistavuuden vaatimus). Velvoite ulottaa rikosoikeudellinen toimivalta tekoihin, jotka aiheuttavat jäsenvaltion omalla alueella vahinkoa, mukaan lukien vahingot, jotka johtuvat identiteettivarkaudesta, olisi aikaisempaan EU:n rikosoikeudelliseen sääntelyyn nähden uudenlainen. Ehdotuksessa ei määritellä, mitä säännöksessä tarkoitetaan identiteettivarkauksella.

Ehdotuksen 12—14 artiklan säännökset sisältäisivät yleisluonteisia velvoitteita, jotka liittyvät rikostutinnan tehokkuuteen, viranomaisten väliseen yhteydenpitoon ja rikosten ilmoittamiskanaviin.

Ehdotuksen 15 artiklassa on erityissäännös uhrien auttamisesta ja tukemisesta. Säännöksen velvoitteet koskevat lähinnä direktiivissä määriteltujen rikosten asianomistajiksi joutuneille luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille annettavaa tietoa ja neuvontaa. Laajemmin luonnollisia henkilöitä koskevista neuvonta- ja avustamisvelvoitteista on säädetty rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista annetussa direktiivissä 2012/29/EU. Ehdotuksen 22 johdantokappaleessa todetaan, että oikeus saada tietoa on tarpeen erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille.

Ehdotuksen 16 artiklassa on yleinen velvoite rikosten ennalta ehkäisemiseksi toteutettavista toimenpiteistä, jotka koskevat muun muassa valistus- ja koulutusohjelmien järjestämistä.

3 Vaikutus Suomen lainsäädäntöön

Maksuvälineriikoksista säädetään rikoslain 37 luvussa. Luvussa säädetään rangaistaviksi maksuvälinepetos (8 §), törkeä maksuvälinepetos (9 §), lievä maksuvälinepetos (10 §) ja maksuvälinepetoksen valmistelu (11 §). Maksuvälinepetoksena tulee rangaistavaksi sekä perinteisen aineellisen että tietoverkossa käytettäväksi soveltuvan maksuvälineen luvaton käyttäminen tai luovuttaminen taikka tilin katteen tai sovitun enimmäisluottorajan ylitys tunnusmerkistössä säädetyllä tavalla. Lain 36 luvun 1 §:ssä säädetyn petoksen tunnusmerkistöstä poiketen maksuvälinepetoksen rangaistavuus ei edellytä taloudellisen vahingon aiheutumista.

Luvussa on myös määritelmäsäännös (12 §), jonka 1 momentin 2 kohdassa sekä 2 momentissa määritellään maksuväline. Sen mukaan maksuvälineellä tarkoitetaan pankki-, maksu- tai luotokorttia, shekkiä tai muuta välinettä taikka tallennetta, jolla voidaan suorittaa maksuja, tilinostoja tai tilisiirtoja tai jonka käyttäminen on välttämätön edellytys mainittujen suoritusten tekemiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan mitä 37 luvussa säädetään maksuvälineestä, sovelletaan myös julkisen valvonnan alaisen luottolaitoksen talletuksesta antamaan vastakirjaan ja muuhun saamistodisteseen. Hallituksen esityksen 38/1997 vp mukaan mikä tahansa väline, jolla voidaan suorittaa maksuja, tilisiirtoja tai tilinostoja, voi olla lainkohdassa tarkoitettu maksuväline. Suomessa maksuvälineeksi luetaan myös tallenne. Rikoslaisissa säädetty maksuväline määritelmä on yleinen ja täyttäneen ehdotuksen 2 artiklassa olevan maksuvälineen määritelmän siltä osin kuin se koskee virallisia (keskuspankin liikkeelle laskemia) valuuttoja. Säännöksessä tarkoitettut maksut, tilinostot ja tilisiirrot eivät kata virtuaalivaluuttoja siten kuin ne on määritelty ehdotuksen 2 artiklan e kohdassa.

Muut maksuvälineisiin kohdistuvat teot ovat rangaistavia muiden rikoslain säännösten nojalla. Aineellinen maksuväline voidaan varastaa kuten mikä tahansa muu irtain esine, jolloin tekoon tulevat sovellettaviksi varkautta koskevat rikoslain 28 luvun säännökset. Datatavutuksessa olevan maksuvälineen hankkiminen maksuvälinepetoksen tekemistä varten voi tulla rangaistavaksi maksuvälinepetoksen valmisteluna rikoslain 37 luvun 11 §:n 2 momentin nojalla silloin, kun tekijällä on petostarkoitus, tai esimerkiksi lain 38 luvun tieto- ja viestintärikoksia koskevien säännösten nojalla.

Väärän maksuvälineen valmistaminen tai maksuvälineen väärentäminen on säädetty rangaistavaksi rikoslain 33 luvun väärennysriikoksia koskevien säännösten nojalla. Henkilö joka katkeaa, hankkii, ottaa huostaan tai välittää varkaus-, kavallus-, ryöstö-, kiristys-, petos-, kiskontat tai maksuvälinepetosriikoksella saatua omaisuutta tai muulla tavalla ryhtyy tällaiseen omaisuuteen, syyllistyy rikoslain 32 luvussa rangaistavaksi säädettyyn kätkeä omaisuutta rikokseen. Tietojenkäsittelyyn puuttuminen hyötymistarkoituksessa vääristämällä tietojenkäsittelyn lopputuloksen tarkoituksena aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa esimerkiksi vääriä tietoja syöttämällä tai muulla tavalla on rangaistavaa petoksena rikoslain 36 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla.

Maksuvälineisiin liittyvien rikosten toteuttamista varten suunniteltuja tai muunneltuja laitteita tai välineitä, dataa tai muita apuvälineitä koskevat teot ovat rangaistavia maksuvälinepetoksen valmisteluna, väärennysaineiston hallussapitona ja rikoslain 38 luvun 8 b §:ssä tarkoitettuna suojauksen purkujärjestelmäriikoksena.

Rikoslain säännökset täyttävät pääosin ehdotuksen rangaistavaksi säätämistä koskevat velvoitteet.

Kaikki ehdotuksessa määritellyt valmistelutyypiset teot ja yritysteot eivät ole Suomen lain nojalla rangaistavia. Ehdotuksen 6 artiklassa tarkoitettujen maksuvälineiden varastamista tai muuta

laitonta haltuunottoa varten käytettäviä laitteita ja välineitä koskevat teot eivät ole kaikilta osin säädetty rangaistavaksi. Muiden ehdotuksen 6 artiklassa tarkoitettujen laitteita ja välineitä koskevien tekojen yritys tai 4 artiklan c kohdassa tarkoitettujen varastettuja, laittomasti hankittuja, vääriä tai väärennettyjä maksuvälineitä koskevien tekojen yritys ei Suomen lain nojalla ole rangaistavaa direktiivin edellyttämässä laajuudessa. Rikoslain säännökset eivät myöskään täyttäne kaikilta osin direktiiviehdotuksen 4 artiklan c kohdassa ja 6 artiklassa tarkoitettuja tuontia, vientiä, levittämistä tai muuta saataville asettamista.

Maksuvälinepetos ei koske direktiiviehdotuksessa määriteltyjä virtuaalivaluuttoja. Virtuaalivaluuttoja koskevat teot ovat rangaistavia vain rikoslain yleisempien säännösten nojalla esimerkiksi petos-, väärennys- ja tietoverkkorikoksina. Virtuaalivaluuttoja koskevat teot eivät näin ollen ole Suomen lain nojalla ole rangaistavia direktiivin edellyttämässä laajuudessa.

Useimmista edellä mainituista rikoksista on säädetty direktiivissä edellytetty oikeushenkilön rangaistusvastuu.

Ehdotuksessa määriteltyjen rikosten normaaleista tekemuodoista tulisi säätää enimmäisrangaistukseksi vähintään kolme vuotta vankeutta. Rikoslaisissa vastaavista rikoksista on säädetty enimmäisrangaistukseksi vankeutta yleensä kaksi vuotta, eräistä teoista puolitoista tai yksi vuosi. Ehdotuksen rikosentekovälineitä koskevista teoista tulisi säätää enimmäisrangaistukseksi vähintään kaksi vuotta vankeutta. Rikoslaisissa vastaavista rikoksista on säädetty enimmäisrangaistukseksi vankeutta yksi vuosi tai kuusi kuukautta. Ehdotuksen mukaan vakavammista teoista tulisi säätää enimmäisrangaistukseksi vähintään viisi vuotta vankeutta. Rikoslaisissa vain osasta tällaisista teoista on säädetty ankarampi enimmäisrangaistus, joka on useimmissa tapauksissa 4 vuotta vankeutta. Rikoslaisissa säädetty enimmäisrangaistukset ovat näin ollen pääosin matalampia kuin mitä direktiivi edellyttäisi.

Ehdotuksen 11 artiklassa edellytetyt lainkäyttövaltaa koskevat velvoitteet täyttyvät pääosin rikoslain 1 luvun säännösten nojalla. Rikoslain 1 luvun 10 §:n nojalla rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraus ilmeni. Ehdotettu 11 artiklan 2 kohdan b alakohdan velvoite ulottaa lainkäyttövalta pelkän rikoksen tekemiseen käytetyn tietokoneen tai tietojärjestelmän sijainnin perusteella ei täyty kaikilta osin, sillä direktiivissä tarkoitettujen rikosten tunnusmerkistöjen mukainen seuraus ei aina ilmene siellä, missä tietokone tai tietojärjestelmä sijaitsee.

Ehdotuksen 13 artiklassa olevat tietojenvaihtoa koskevat velvoitteet täyttyvät Suomessa jo nykyisin.

Ehdotuksen tutkintakeinoja, rikosten ilmoittamista, uhrien avustamista, ennaltaehkäisyä sekä seuranta ja tilastoja koskevat velvoitteet ovat muutoilultaan yleisluonteisia eivätkä niiden vaikutukset Suomen lainsäädäntöön ole selkeät. Pääosa säännöksissä olevista velvoitteista täyttynee Suomessa jo nykyisin.

4 Ehdotuksen oikeusperusta

Direktiiviehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 83 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäädäntöjärjestystä noudattaen annetuilla direktiiveillä säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajatylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen. Kohdan mukaan näihin rikollisuuden aloihin kuuluu muiden ohessa maksuvälineiden väärentäminen.

Ehdotuksen muita asioita koskevat säännökset liittyvät maksuvälinepetosten torjuntaan ja ovat luonteeltaan yleisempiä. Vastaavanlaisia säännöksiä on ollut aikaisemmissa 83 artiklan 1 kohdan nojalla annetuissa säädöksissä.

Valtioneuvosto pitää direktiiviehdotuksen ehdotettua oikeusperustaa asianmukaisena.

5 Suhde toissijaisuusperiaatteeseen

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan j alakohdan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden kesken jaettua toimivaltaa sovelletaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan toissijaisuusperiaatteen mukaisesti unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskushallinnon tasolla tai alueellisella taikka paikallisella tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan ne voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla.

Direktiiviehdotuksessa viitataan toissijaisuusperiaatteen osalta maksuvälinepetosten rajat ylittävään luonteeseen ja tarpeeseen toteuttaa kansainväliset kriminalisointivelvoitteet unionin alueella. Kattava ja riittävän yhdenmukainen oikeudellinen viitekehys on parhaiten saavutettavissa unionin tasolla, mikä vuoksi unioni voi hyväksyä toimenpiteitä. Valtioneuvosto pitää ehdotusta toissijaisuusperiaatteen mukaisena.

6 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 22 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat rikosoikeutta koskevat asiat 18 §:n 25 kohdassa säädetyin poikkeuksin. Jälkimmäisen kohdan mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat asiat, jotka koskevat teon rangaistavaksi säätämistä ja rangaistuksen määräämistä, kun kysymys on maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Maksuvälinepetoksia koskeva rikosoikeudellinen lainsäädäntö ei 18 §:n muiden kohtien perusteella kuulu maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 23 kohdan mukaan lainkäyttöä ja esitutkintaa koskevat asiat kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan eräin sellaisin poikkeuksin, joista direktiiviehdotuksessa ei ole kysymys.

7 Direktiiviehdotuksen vaikutukset

Ehdotetulla direktiivillä yhtenäistettäisiin maksuvälinepetoksiin liittyvää Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Direktiivillä pyritään vastaamaan maksuvälinepetosten lisääntyvään ja kehittyvään vahingollisuuteen. Yhteiset vähimmäismääritelmät rikoksista voivat myös helpottaa jäsenvaltioiden viranomaisten välistä yhteistyötä rikosasioissa ja vähentää tulkinta- ja soveltamisongelmia rikosasioiden selvittämisessä.

Direktiivillä tullee olemaan vähäisiä vaikutuksia Suomen viranomaisten eli lähinnä poliisi-, tulli-, syyttäjä- ja tuomioistuinviranomaisten toimintaan, vaikka voimassa oleva lainsäädäntö on jo pääosin ehdotuksen mukainen. Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä henkilöstövaikutuksia eikä henkilöstön lisäämiseen liittyviä taloudellisia vaikutuksia.

8 Toisten jäsenvaltioiden kannat

Direktiiviehdotuksen käsittely on alkanut 5 päivänä lokakuuta 2017 pidetyssä työryhmäkokouksessa, jossa on esitetty alustavia kantoja, joista ei voi vielä tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

9 Instituutioiden ja muut kannat

Neuvosto tai parlamentti ei ole käsitellyt ehdotusta.

10 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Direktiiviehdotus on käsitelty oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU 7) kirjallisessa menettelyssä.

11 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin lähtökohtaisesti myönteisesti. Valtioneuvosto tukee yleisesti toimia maksupalveluiden luotettavuuden turvaamiseksi ja maksuvälinpetosten torjumiseksi, viimesijaisesti rikosoikeudellisten keinojen käyttöä. Maksuvälinerikollisuus tukee muuta rikollisuutta ja haittaa laillista taloudellista toimintaa. Petokset tapahtuvat nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä ja ne ovat usein valtioiden rajat ylittäviä. Sen vuoksi on tärkeää, että rikoslainsäädäntö on ajantasaista ja riittävän kattavaa kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto kannattaa pyrkimystä määritellä maksuvälinerikokset teknologianeutraalisti.

Ehdotusta säättää nykyistä laajemmin rangaistavaksi valmistelu- ja yritystekoja on arvioitava jatkoneuvotteluissa tarkemmin. On syytä ottaa huomioon, että erityisesti verkossa tapahtuvat maksuvälinepetokset edellyttävät tyypillisesti erityistä valmistelua ja että petosyrityksiä voidaan tietoteknisin keinoin kohdistaa kerralla lukuisiin henkilöihin (muun muassa phishing ja pharming –tyyppiset teot). Samalla on pyrittävä siihen, että direktiivin täytäntöönpanossa rangaistavaksi säädettyvät teot voidaan määritellä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisyydellä.

Erilaisten virtuaalivaluuttojen käytön voidaan olettaa yleistyvän tulevaisuudessa. Virtuaalivaluuttoihin liittyvä petollinen menettely on Suomessa jo laajasti rangaistavaa rikoslain yleisempien säännösten nojalla. Direktiiviehdotuksen pidemmälle menevien velvoitteiden kannalta virtuaalivaluuttojen määrittelyyn, käyttöön ja valvontaan liittyy paljon epävarmuustekijöitä, joihin on syytä kiinnittää direktiiviehdotusta neuvoteltaessa huomiota.

Rangaistusasteikkoja koskevat velvoitteet ovat pääosin ankarammat kuin rikoslaissa. Jatko-neuvotteluissa rangaistusvelvoitteita tulisi arvioida yhdessä rikolliseksi säädettyjen tekojen kanssa ja pyrkiä siihen, että rangaistukset ovat rikosoikeudellisen suhteellisuusperiaatteen mukaiset. Huomioon tulee ottaa myös maksuvälinerikollisuuden kehitys ja unionin yhteiset tavoitteet sen tehokkaassa torjunnassa.